

İstanbul Devlet Tiyatrosu'nun yeni oyunları arasında 'Afife Jale' de var

Sahnedede yalnız bir kadın

AHU ANTMEN

Muntazam bir yiv ile ortadan ayrılmış siyah saçlar, kararlı bir bakış, küçük, boyalı dudaklar, huzurlu görünen bir ifade. Siyah-beyaz bir fotoğraf bu. Çok eski, 1940'lardan kalma. Arkasında bir isim: **Afife Jale**. Afife Jale, bir kahraman, bir öncü, bir sanatçı, bir kadın.

Afife Jale, sahneye çıkan ilk Müslüman kızı. 1918'de 800 kuruş maaşla Darülbeydi'ye yedek artist olarak girmiş, "**Rakibe**" adlı oyunda Jale takma adıyla oynamış, 1921'de Müslüman kadının sahneye çıkarılması emri üzerine Darülbeydi'den uzaklaştırılmış... Yaşamı, tiyatro sahnesi üzerinde bir mücadele. Ama bu "**tiyatro sahnesi**"nin boyutu sorgulanmaya değer.

1902-1941 yılları arasında yaşamış Afife. Gençlik yaşında ölmüş, tımarhanede. Öldüğünde morfin tutkunuymuş. Yalnız yanı başında bir gazeteci varmış, o kadar.

Bu sezon İstanbul Devlet Tiyatrosu'nun repertuarında Türk tiyatrosu için bu denli önemli karakterin yaşamöyküsünü konu alan "**Afife Jale**" de var. **Nezih Araz**'ın senaryosundan uyarlanan oyunu **Kenan Işık** sahneye koyuyor. Afife'yi **Arsen Gürzap** oynuyor. Aslında yıllar önce sahneye konması tasarlanmış bir oyun "**Afife Jale**." Ta o zamandan başrol için **Arsen Gürzap**'ın adı da belliymiş.

Afife Jale kim? Kenan Işık da bunu sorguluyor. Işık için yalnızca bir oyuncu değil, "**kimse-nin deneyemediği, denemeye ce-**

TIYATRO İÇİN MÜCADELE— Afife Jale, sahneye çıkan ilk Müslüman kızı. 1918'de Darülbeydi'ye yedek artist olarak girmiş, 1921'de çıkarılan bir yasa ile bu kurumdan uzaklaştırılmış.

saret edemediğini bütün yasaklara, karşı koymalara rağmen denemek isteyen ve gerçekten de sonunda tımarhaneye gitmek pahasına da olan denediği şeyin ceremesini çekmek adına bir öncülüğü üstlenmiş devrimci bir kişilik."

Türk olmaları kadınların sahneye çıkmaması için geçerli neden sayılan bir dönemde, Ermeni kadın oyuncular "**Ayşe, Fatma rollerinde**" oynuyorlardı. Kendi diyalektleriyle konuşuyorlar, zorlanıyorlardı. Kenan Işık, Ermeni kadın oyuncuların Türk tiyatrosuna yaptıkları hizmeti yadsımıyor, ancak sahne-

de Türk aktörü varken neden kadın oyuncular olmasın sorusunu soruyor... Darülbeydi'de açılan sınavı kazanan beş Türk kızından yalnızca Afife sahneye çıkmayı başardı, ancak o da dahiliye nazırından şeyhülislam, sadrazama dek birçok engel ile karşılaştı... Morfine alışması belki bu baskıların sonucuydu.

Kenan Işık oyunda Afife Jale'nin morfinmanlığını "**şahsi bir mesele**" olarak ele almıyor. Toplumsal baskılar, bir insanın engellenmesi, ket vurulması - üstelik yalnızca kadın olduğu için- ve bu engellenmenin insan

Sahneye çıkan ilk Müslüman kızı, Afife Jale. 1902-1941 yılları arasında yaşamış. 1918'de 800 kuruş maaşla girdiği Darülbeydi'den 1921'de Müslüman kadının sahneye çıkarılmaması emri üzerine uzaklaştırılmış. Yaşamını konu alan oyun, Taksim Sahnesi'nde ay sonunda sahnelenmeye başlayacak.

her yerinde her kurumda kolay değil kadını hemen erkekle eşit olarak kabul etmek" diyerek açıklıyor bunu Kenan Işık.

Üstelik Afife Jale, ihmal edilmiş bir kişilik, bir öncü. Bir toplumsal durum var kadını ikinci plana iten, Kenan Işık da işte bunu anlatmak istiyor. Ve sanki Afife Jale'nin verdiği mücadeleyi, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıktığı günlerdeki savaşımla özdeşleştiriyor: "**Osmanlı İmparatorluğu işgal altında. İngiliz gemileri Boğaz'da duruyor. Güneyde Fransızlar var. Bir yandan Yunanlılar. Mustafa Kemal'in işlevi çok önemli bu durumda. Sanki Afife Jale ve benzerlerinin sahneye çıkabilmesi için verilen bir savaş var ortada. Tabii ondan dolayı değil, ama sonuçta görüyoruz ki Türk tarihi içinde çok önemli bir dönem söz konusu ve Afife Jale de bu dönem içinde nitelikli bir kahraman.**"

Afife Jale ekim sonunda Taksim Sahnesi'nde izlenebilecek. Tımarhanede başlıyor oyun. Ancak sahne, Taksim Sahnesi mi, tımarhane mi yoksa dış dünya mı belli değil. Siyah bir duvar var, sanki Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalma çiniler görünüyör yıpranmış bölümlerinde. Kenan Işık, tiyatro sahnesinin bizzat kendisini kullanıyor aslında.

"**Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz**", "**Ahmetlerim**", "**Ivan Ivanoviç Var mıydı Yok muydu?**" Kenan Işık'ın oyunlarından birkaçı. Genelde Türk oyunları yönetiyor, "**bizim meseleleri**" daha iyi bildiğinden. Ve hep bir toplumsal durumun sorgulamasını yapıyor.

